

Çağdaş Türk Şiirinde Bir Tasnif Denemesi: Kültür Şiiri An Attempt of Classification in Contemporary Turkish Poetry: Cultural Poetry

Hüseyin YAŞAR

Siirt Üniversitesi

hyasar@siirt.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1316-4330>

Yusuf BULUT

Siirt Üniversitesi

yubulx@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9832-6962>

Özet

Kültür, gelenek, dil ve şiir birbirleriyle münasebetli ve etkileşimli kavramlardır. Kültürel ve geleneksel birikim, şiiri besleyen zengin kaynaktır. Malzemesi dil olan şairin zengin kültürel birikimden yararlanması da şiirini güçlendirecektir. Türk şiirinde Tanzimat'tan sonra Batılılaşma hareketiyle birlikte şairlerin klasik edebiyat gibi zengin geleneksel birikimden uzaklaştığı görülür. Cumhuriyet Dönemi edebiyatında ilk başlarda kültür ve gelenekten kopuk salt ideolojik içerikli poetik anlayışlar benimsense de sonradan şairler farklı kültürel havzalardan ve geleneklerden yararlanmışlardır. Bu şekilde tarihsel ve dinsel sembollerin bolca işlendiği kültürel içerikli bir şiir sanatı benimsenmiştir. "Kültür şiiri" diye nitelendirilen anlayışla şiir vücuda getirenler, halk kültürü, klasik edebiyat, tarih, din, tasavvuf, felsefe, mitoloji, musiki gibi kültürel unsurlardan yararlanırlar. Kültür şiiri yalnızca bu unsurları şiirde malzeme olarak kullanmakla oluşmaz, malzemeyi dönüştürüp yeni bir eser ortaya koymakla meydana gelir. Kültür şiiri ağır bir işçilik gerektirir. Şair; geleneği, kültürü çağın ışığında, kendi perspektifinden yeniden yoğurup dönüştürerek ortaya özgün eserler çıkarmalıdır. Kültür şairinin bu noktada yerel ve evrensel kültürel çeşitliliğin farkında olması ve geleneğe hâkim olması gerekir. Aynı şekilde okuyucunun da kültür şiirini anlamlandırabilmesi için asgari düzeyde bir altyapıya sahip olması gerekmektedir. İncelemede Mehmet Kaplan'ın "kültür şiiri" kavramı irdelenmiş ve onun tanımından yola çıkılarak çağdaş Türk şiirinde bir tasnif denemesi yapılmıştır. Bu bağlamda çeşitli edebiyat araştırmacıları tarafından "kültür şiiri" yazdıkları ifade edilen Yahya Kemal Beyatlı, Asaf Hâlet Çelebi ve Hilmi Yavuz'un şiirleri kültür şiiri çerçevesinde incelemeye tabi tutulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kültür Şiiri, Yahya Kemal Beyatlı, Asaf Hâlet Çelebi, Hilmi Yavuz.

Abstract

Culture, tradition, language, and poetry are interrelated and interactive concepts. Cultural and traditional accumulation is a rich source that nourishes poetry. For a poet whose material is language, drawing upon this rich cultural heritage will strengthen their poetry. In Turkish poetry,

after the Tanzimat period, with the Westernization movement, poets moved away from the rich traditional accumulation of classical literature. While initially, in the literature of the Republican era, purely ideological poetic approaches detached from culture and tradition were adopted, later poets drew upon different cultural spheres and traditions. In this way, a culturally rich art of poetry, heavily incorporating historical and religious symbols, was adopted. Those who create poetry with this understanding, characterized as "cultural poetry," utilize cultural elements such as folk culture, classical literature, history, religion, Sufism, philosophy, mythology, and music. Cultural poetry is not merely created by using these elements as material in poetry; it is created by transforming the material and producing a new work. Cultural poetry requires meticulous craftsmanship. The poet; The poet of culture should reshape and transform tradition and culture in the light of the age, from their own perspective, to produce original works. At this point, the poet of culture needs to be aware of local and universal cultural diversity and have a good grasp of tradition. Similarly, the reader needs a minimum level of background knowledge to understand cultural poetry. This study examines Mehmet Kaplan's concept of "cultural poetry" and attempts a classification within contemporary Turkish poetry based on his definition. In this context, the poems of Yahya Kemal Beyatlı, Asaf Hâlet Çelebi, and Hilmi Yavuz, who have been described by various literary researchers as writing "cultural poetry," are examined within the framework of cultural poetry.

Keywords: Culture Poetry, Yahya Kemal Beyatlı, Asaf Hâlet Çelebi, Hilmi Yavuz.

Giriş

Türk şiiri, tarihî seyri içinde birçok kaynaktan beslenmiştir. Savaşların, farklı inanışların, dinlerin yanında, değişik kültürler ve medeniyetler Türk şiirine kaynaklık etmiştir. Farklı kültürlerden beslenmesi onu değişime açık tutmuş ve zenginleşmesini sağlamıştır. Osmanlı Devleti döneminde şiir, en önemli edebî tür haline gelmiş ve büyük şairlerin yetişmesinin yolunu açmıştır. Söz konusu dönemde Türk edebiyatının büyük ölçüde şiirden ibaret olması bu zenginliğin sonucudur. Bu bağlamda, başlangıçta sözlü gelenekte yaşayan ve daha sonra yazılı edebiyatta gelişen Türk şiirinde, divan şiiri ve halk şiiri gibi iki büyük gelenek gelişmiştir.

Doğu kültüründen ve İslam medeniyetinden bolca beslenen Divan şiiri, Tanzimat öncesinde zayıflamış ve sonrasında ise yok olmaya yüz tutmuştur. Tanzimat'tan sonra Batılılaşma hareketlerinin bir sonucu olarak Türk şiiri, büyük oranda Divan edebiyatı geleneğinden kopmuştur. Batılılaşma, Tanzimat aydınında eskiyi, tarihî, millî, dinî değerleri ve geleneksel birikimi reddetmek olarak algılandığı için edebiyatta da bunun yansımaları görülmektedir. Tanzimat edebiyatında çok az şair Muallim Naci gibi Divan şiirini savunabilmiştir. Ancak Cumhuriyet Dönemi ile birlikte bazı şairler küçük görülen, reddedilen, görmezden gelinen Osmanlı'nın tarihsel ve kültürel birikimini keşfetmeye, ondan beslenmeye ve yararlanmaya başlamışlardır. Özellikle

politik ve ideolojik şiirin önemini kaybettiği 1980 sonrası dönemde "kültür şiiri" ve "bireysel şiir" ön plana çıkmıştır. Şairler, şiirlerini beslemek için divan edebiyatı, Türk tarihi, İslam ve tasavvuf kültürü gibi kaynaklara yönelmişlerdir (Çetin: 2009: 15-16). Geleneğin ve geçmişin yaşatılması şeklinde özetlenebilecek bu eğilimler giderek Türk şiirinin gündemine oturmaktadır.

Akademik çalışmalarda tasnif yani sınıflandırma yapmak akademik araştırmaların önemli bir aşamasıdır. Bu bağlamda, Türk şiirinin geçirdiği süreçleri daha iyi anlayabilmek, ufku net görebilmek için tasnifler yapmak elzemdir. Başlangıçta Arap ve Fars daha sonra Batı kültür ve edebiyatından çokça beslenen Türk şiirinde kültür ile ilişkili bir şiir tasnifinin yapılması yerinde bir tespittir. "Kültür şiiri" kavramsal çerçevesini, vasıflarını anlayabilmek için öncelikle kültür ve bununla ilişkili gelenek kavramını incelemek gerekir.

1. Kültür ve Gelenek

Öz Türkçede "ekin" olarak tanımlanan kültür sözcüğü, Latince kökenli olup Türkçeye Fransızcadan geçmiştir. Geniş anlamlara sahip kültür sözcüğü, Latince terbiye etmek, eğitmek, toprağı ekip biçme anlamlarına gelen "cultura" sözcüğünden türetilmiştir (Bingöl, 2019: 393). Fransızcada kullanılan "cultiver" fiili insan eğitmek anlamında kullanıldığı gibi "bitki yetiştirme", "tarlayı sürme" durumlarında da kullanılır. Bu da kültür mefhumunun doğuştan değil sonradan kazanılan bir nevi yetiştirilerek, geliştirilerek elde edildiğini doğrulamaktadır. Kültür, Türkçe Sözlük'te "Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin" (TDK, 2005) olarak tanımlanır. Kültür, tarihin ve toplumun içinden doğar, büyür ve gelişir. Her toplumun bir geçmişi, kültürü ve geleneği vardır. Çevresel ve bireysel faktörler kültür ediminde önemli rol oynar.

Gelenek, Batı dillerinde "tradition" şeklinde kullanılır. Latince iletme, aktarmak, nakletmek anlamına gelen "traditio" fiilinden gelmektedir. (URL: 1). Görüldüğü gibi geleneğin geçmişteki bir unsuru nakletme, aktarma durumu esastır. Gelenek kavramı Türkçe Sözlük'te "Bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağı iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar, anane" (TDK, 2005) olarak geçer. Hemen şunu eklemek gerekir ki gelenek ile onun önemli bir unsuru olan kültür arasında yakın bir münasebet vardır.

Gelenek kavramı, dini ve sosyal bilimlerin dışında edebiyat ve diğer sanatlarda oldukça sık kullanılır. Edebî anlamda gelenek; şekil, muhteva, üslup bakımından kendine özgü edebî eserler grubu ve bu eserlere ait özelliklerin bütünüdür. Yazarlar yetişmeleri sırasında geçmişin bu eserler grubundan yararlanırlar. (Huyugüzel, 2019: 189-190). Yetişme evrelerinde şairler, geçmişten

günümüze asırlar boyunca oluşan şekle ve muhtevaya dair kaidelerden ve üsluplardan yararlanırlar. “Divan şiiri geleneği” kavramı bu düşüncenin sonucudur. Köklü ve zengin bir geçmişe sahip olan Türk edebiyatında iki büyük edebî gelenekten bahsedilebilir. Bunlardan birincisi başlangıçta Arap ve Fars kültürlerinden yararlanıp daha sonra kendi özgün geleneğini oluşturan Divan Edebiyatı geleneği diğeri de kökü İslamiyet öncesine uzanan, halk diliyle ve kültürüyle yoğrulan Halk Edebiyatı geleneğidir.

Zengin bir geleneğe ve kültüre sahip olmanın yanında özgünlüğü korumak adına gelenekten yararlanabilme biçimini de bilmek gerekir. T.S. Eliot bu konuda geleneğin önceki nesli körü körüne taklit etmek olmadığını, geleneğin gayret sarf edilerek elde edilecek bir miras olduğunu söyler. Eliot’a göre edebiyatın ve şiirin görevi, içinde olduğu kültürün değerlerini çağın ve şairin perspektifinden güzel bir biçimde sunmaktır. Sanatçı bir kültür boşluğu içinde yetişmediğine göre, bir sanat eserinin oluşabilmesi için büyük bir bilgi birikimi gerekir. Sanat eseri diyebileceğimiz bir eser, “geçmiş”in “hal” ile birleştiği yeni bir sentezde yerini alır ve yeni bir geleceğe doğru aktığı anlarda oluşur. İyi bir sanat eseri, öz ve biçim bakımından kendine özgü yenilikler getirerek çağının gerçeğini yansıttığı halde, gelenek çizgisinden sapmayan bir eserdir. Klasik bir sanat eseri, her şeyden önce "olgun bir kültürün, olgun bir dilin, olgun bir edebiyatın ve olgun bir zihnin" ürünüdür. Olgun bir kültür ise kendi değerlerini, sosyal şahsiyetini iyi bilen, bunları hiyerarşik bir düzende muhafaza edebilen bir kültürdür (1983: 6-14).

Geleneğin en büyük temel dinamiklerinden biri dildir. Zira dil kültürün taşıyıcısıdır. Tarihi süreç içinde şekillenen kültür, dil için bir hazine kıymetindedir. Kültürün renkliliği ve çeşitliliği dilin imkânlarını genişletir. Şiirdeki mazmun, istiare, mecaz ve metaforlar bu renkliliğin bir yansımasıdır. Geleneğin dilinde görülen geniş anlatım imkânları, bazen mazmunlarla göndermeler şeklinde şiirdeki yerini bulur. Eski şiirin kültürüne baktığımızda Arap ve Fars kültürlerinin birlikteliğini görürüz (Nas, 2006: 99). Görüldüğü gibi dil, kültür, gelenek ve şiir arasında karşılıklı bir etkileşim söz konusudur.

2. Kültür Şiiri

"Kültür şiiri" tasnifi tanımını ilk kez Türk edebiyatı araştırmacılarından Mehmet Kaplan *Edebiyatımızın İçinden* adlı eserinde yapar ve bu şiirin bazı özelliklerini açıklar. Kaplan, Asaf Hâlet Çelebi'nin *Om Mani Padme Hum* adlı eserini değerlendirirken şiiri ikiye ayırır: İhsas şiiri ve kültür şiiri. Kaplan'a göre ihsas veya duyum şiiri, duyu organlarına yansıyan izlenimleri kaydetmekle yetinir. İhsas şiirinde dünya bir görünüşten ibaret olup insan da dünyayı yansıtan bir aynadır. Kültür şiiri ise varlığın derinliğine iner ve insanı asırlardan beri gelişen tarih ve medeniyetin içinde ele alır. İhsas şiiri, genellikle açık, basit ve kolay; kültür şiiri ise karışık, belirsiz ve zordur. Kaplan, yazısının devamında yaptığı tasnifin özellikle çok zengin olan şiirleri tam manasıyla kavramaya

yeterli olmayacağını, buna rağmen şiirleri anlamlandırmak için bu tasnifin gerekli olduğunu belirtir. Kaplan'a göre dönemin Türk şairleri, özellikle gençler, belki de basit ve kolay olduğundan genellikle ihsas şiirini tercih etmekte; tarih, medeniyet, felsefe ve din onları pek ilgilendirmemekte ve bundan dolayı da kültür şiiri yazarlar az olmaktadır (1978: 167).

Görüldüğü üzere ihsas şiir ile kültür şiirini ayıran en bariz taraf yüzeysellik ve derinliktir. İhsas şiiri, doğaçlama sözlü halk şiirine yakınken kültür şiiri mitolojiyi de ihtiva eden kültürel derinlikli bir şiir sanatıdır. Yazılması ve vücuda getirilmesi ağır işçilik ve birikim gerektirmektedir. Bu çerçevede kültür şiirinin en önemli vasfı insanı, yarattığı tarihsel ve medeniyet unsurları bağlamında okumasıdır. Kaplan'a göre örneğin divan şiiri de bir kültür şiiridir çünkü onun içinde bütün bir medeniyet vardır. Fakat çoğu şairde kültürün sadece bir malzeme olarak ele alındığı, bu malzemenin şiir haline gelmediği görülmektedir (1978: 169). Dolayısıyla kültürün, geleneğin zengin olması tek başına şiire yeni bir şey katmıyor; gelenekten yararlanabilmeyi de bilmek gerekiyor. Çetin, edebiyatta gelenekten yararlanmanın nasıl olması gerektiğini şu şekilde açıklamıştır:

"Kültür Şiiri Oluşturma: Bazı şairlerde slogan, sezgi ve izlenim şiirine karşı kültür şiiri yapma gereği doğmuştur. Bu bir kültür faaliyetidir. Yani geleneksel birikim, ham malzeme olarak görülüyor. Bu malzeme, belli amaçlar doğrultusunda belli bir teknik kurgu ameliyesi içinde işleniyor. Mesela toprağı, suyu, tohumu, gübreyi vs. gibi ham malzemeyi zirai bir amaç ve teknik kurgu içinde terkibe tâbi tutmak bir kültürdür, bundan ortaya çıkan sonuç yani meyve ve sebze ise üründür. Bu yeni ürün, artık terkinde yer alan tohum, su, toprak ve gübreden başka bir şeydir. Yani malzeme, düz bağlamından koparılıp, değiştirilip dönüştürülerek işlenmiş ve yeni bir şey ortaya çıkmıştır. Bu işleme 'kültür' deniyor. Aynı durumun edebiyattaki izdüşümü, geleneği dönüştürerek işleme faaliyetidir. Edebiyatta asıl gelenekten yararlanma budur." (2009: 19)

Behçet Necatigil de "Bugünün şiiri, mümkün olduğu kadar eskiye atıflarla ilerlemelidir." (Yavuz, 1998: 86) diyerek gelenekten yararlanmanın ve bu şekilde şiirin zenginleştirmenin önemini ortaya koymuştur. Gelenekten yararlanma kültür şiirini yazmada en işlevsel yöntemdir. Kültür şiiri yazar "kültür şairi" sadece geçmişten, tarihten yararlanmaz; bunun yanında folklor, din, tasavvuf, felsefe, mitoloji, musiki gibi kültürel unsurlardan da önemser. Deyim yerindeyse kültür şairinin bir ayağı mazide bir ayağı da çağının kültürel dinamiklerinde olmalıdır. Kültür, sadece geçmişte olup biten pasif bir nesne değil, aksine insan var oldukça sürekli üretilen, gelişen canlı bir olgudur. Kültür şairi de bu dinamik yapı karşısında özgünlüğünü, canlılığını ve entelektüel birikimini ortaya koymalıdır.

3. Çağdaş Türk Şiirinin "Kültür Şairleri"

Kadim ve zengin bir geçmişe sahip Türk şiirinde şairler, her zaman bu zenginlik ve birikimden yararlan(a)mamış, Batılılaşma hareketiyle birlikte çoğu zaman gelenek, klasik edebiyat reddedilmiş, küçümsenmiştir. Buna karşın Yahya Kemal Beyatlı, Behçet Necatigil, Asaf Hâlet Çelebi, Sezai Karakoç, Hilmi Yavuz, Talat Sait Halman, Tuğrul Tanyol ve Haydar Ergülen gibi çağdaş şiirin önemli şairleri gelenekten ve kültürel birikimden yararlanıp yeni ve özgün bir şiir oluşturmuşlardır (Çetin: 2009). Çetin, kültür şairleri yelpazesini geniş tutmuştur. Yahya Kemal'in dışındakiler Cumhuriyet dönemine ait olması dikkat çekicidir. Bu nedenle bu şairler "kültür şairi", yazdıkları şiirler de "kültür şiiri" olarak nitelendirilebilir.

Modern Türk şiirinin öncü isimlerinden biri olan Yahya Kemal Beyatlı (1884-1958), özellikle şiirlerinde gösterdiği titizlik ve gelenekten yararlanmanın örnekliğiyle kendisinden sonraki birçok şairi etkilemiş büyük bir şairdir. Yahya Kemal, şair kimliğinin yanı sıra düşünceleriyle de bir kültür adamıdır: "Beyatlı'nın şiirinin Türk dünyasının kültürel bir değeri olduğunu söylemek mümkündür." (Karabulut, 2025: 28). Yahya Kemal, şiirlerini klasik edebiyat, tarih, tasavvuf, antik Yunan mitolojisi, musiki gibi geleneksel ve kültürel unsurlar üzerine kurgular O, bu kültürel birikimi kendi özgünlüğünde şiirlerine yansıtmış ve bu yüzden de Türk şiirinde "kültür şiiri" yazarların öncüsü olarak kabul edebiliriz.

Mehmet Kaplan, Türk edebiyatında Yunan kültüründen şiir çıkarmaya çalışanların olduğunu ama bu girişimlerin pek de güzel netice vermediğini, sadece Yahya Kemal'in, Osmanlı medeniyetinden aldığı unsurlarla güzel şiirler ortaya koyduğunu belirtir (1978: 169). İnci Enginün de, Yahya Kemal'in şiirde geleneğin önemini ve ondan nasıl yararlanılacağını; vatan, tarih, millet gerçeklerinin kültür ve sanattaki yansımaları gösterdiğini ifade etmiştir (2005: 29-30).

Bu bağlamda ele alınacak bir başka şair ise Asaf Hâlet Çelebi'dir. Çelebi, (1907-1958), Cumhuriyet dönemi şiirinin nevi şahsına münhasır şairlerindendir. Bir mistik ve kültür şairidir. Poetikasında bu iki unsura ağırlık verir. Şiirinde bilgi olmakla beraber bu bilgi kuru salt didaktik amaçlı değildir. Mehmet Kaplan, Asaf Hâlet Çelebi'yi "kültür şiiri" şairleri arasında görür ve önem atf eder. Kaplan'a göre *Om Mani Padme Hum* kitabını okuduğumuz zaman şairin, günlük olağan izlenimlerden çok başka, geçmiş ve uzak medeniyetlerin havası içinde yaşadığını, birbirinden çok ayrı hayat görüşlerine sahip olan insanlıkla dahası hayvanlık ve nebatlıkla kaynaşmak istediğini görüyoruz. Asaf Hâlet, şiirlerinde İslam, Mısır, Çin, Hint, Afrika ve kısmen Avrupa medeniyetlerinden gelen çeşitli öğeler ile tabiatın gizemli sembollerini kullanıyor ve bunları da trajik ve metafizik mizacı ile birleştirerek yeni ve garip bir şiir ortaya koyuyor. Böylece Asaf Hâlet, kültürden şiire yükselebilen ender şairlerden biri oluyor (1978: 167-168).

Zengin bir kültürel çevreye ve birikime sahip Asaf Hâlet, sadece şair değil aynı zamanda çok yönlü bir ilim insanıdır. Asaf Hâlet'in Mevlana ve Mevlevilik, Molla Cami, Eşrefoğlu Rumi, Naima, Ömer Hayyam ve Gautama Buddha üzerine yaptığı araştırmalar bu yönden dikkate değerdir. Şair, özellikle Budizm üzerine yaptığı araştırmalardan edindiği birikimi şiirlerine yansıtarak Türk şiirinde kendine özgü bir yer edinmiştir.

Bir başka kültür şairi de Hilmi Yavuz'dur. Şair kimliği yanında felsefeci ve entelektüel kimliğiyle de bilinen Hilmi Yavuz (1936-), şiirlerinde gelenekten yararlanıp onu dönüştürür. Yavuz; kültür, gelenek ve tasavvuf üzerine yapılan bir söyleşide gelenekten yararlanma konusundaki perspektifini ortaya koyar:

"Benim, *Gizemli Şiirler*'de tasavvuftan yararlanma tavrımı, tasavvufu bir çeşit 'dışardan kuşatma' olarak nitelendirebilirsiniz. Benim bu şiirlerden amacım, bir mutasavvıf gibi yaşayarak Vahdet'e varmak değil. Öyle bir amacı yok bu şiirlerin. Vahdet-i Vücut felsefesini, genel anlamda tasavvufu -demin de söylediğim gibi- dışardan kuşatan ve tasavvufu bir lirizm geleneği olarak, daha doğrusu lirik gelenek olarak alan ve ondan yararlanarak, onu yeniden üretmeye çalışan bir tavidir benimkisi." (Yavuz, 1987: 111)

Hilmi Yavuz, poetikasında sadece yerel kültürel kodlara yer ayırmamış evrensel sembollere, insanlığa mal olmuş kült isimlere ve olaylara da atıfta bulunur. Bu çerçevede evrensel imgeler geniş yer tutar. Bu bakımdan Kaplan'ın "kültür şiiri" kavramı onun şiirlerinde de uymaktadır. Karabulut'a göre Yavuz'un şiirleri Doğu ve Batı şiir sanatlarını bir arada yaşatmanın en güzel örneklerini ortaya koyar. Divan şiiri, halk şiiri ve folkloru, Batı şiiri şiirlerine kaynaklık etmiştir. Bunun dışında kutsal kitaplara, tasavvufi kavramlara, mitolojiye ve sanat niteliği taşıyan tablolara bile göndermeler yaparak onları şiirlerinde yeniden üretir (Karabulut vd., 2020: 95).

4. Kültür Şairinin Kaynakları

Kültür şiiri yazan kültür şairi kuşkusuz zengin kültürel kaynaklardan ve şahsi birikiminden yararlanır. Kültür şairi şiirlerini yazarken tarih, klasik edebiyat, halk edebiyatı ve kültürü, din, tasavvuf, mitoloji, felsefe, musiki gibi kültürel kaynaklardan yararlanır. Bu incelemede önemli kültür şairlerimizden Yahya Kemal Beyatlı, Asaf Hâlet Çelebi ve Hilmi Yavuz'un şiirleri kültür şiiri bağlamında incelenecektir.

4.1. Tarih ve medeniyetler

Yahya Kemal'in şiirini, kültür şiiri olarak nitelendirmeye götüren en önemli amillerden biri Osmanlı medeniyetinden yararlanmasıdır. Yahya Kemal'in şiirlerinde ve eserlerinde öne çıkardığı en önemli unsur şüphesiz ki tarih anlayışı ve tarih şuurdur. Onun muhayyilesinde Osmanlı kazandığı savaşlar ve oluşturduğu medeniyet aklı geniş yer tutar. Şiirleri aşk, ölüm gibi evrensel unsurların yanı sıra "vatan hasreti" ve "tarih şuuru" gibi kültürel dokuyu yansıtan değerlerle doludur. Yahya Kemal, zengin tarih birikimiyle tarihî geçmişi ve kültür değerleri sahip çıkmış, bizi de kültürümüze sahip çıkmak için harekete geçirmiştir. Şair, *Mohaç Türküsü* şiirinde Mohaç Ovası'nda yaşanan kahramanlıkları dile getirmektedir (Kılıç, 2013: 29-36).

"Bizdik o hücumun bütün aşkıyla kanatlı;
Bizdik o sabah ilk atılan safta yüz atlı.

Uçtuk Mohaç ufkunda görünmek hevesiyle,
Canlandı o meşhur ova at kişnemesiyle!" (Beyatlı, 1974: 25)

Yahya Kemal; mekânın, tarihin ve medeniyetin şairidir. Şair, tarihî mekânları ve camileri sadece geçmişi hatırlatan yapılar olarak görmez. Bu yapılar, bugünün insanlarına kültür, kimlik ve şuur kazandıran ecdattan kalan bir mirastır. Şair, *Süleymaniye'de Bayram Sabahı* şiirinde Süleymaniye Camisini bir mabetten öte köklü bir medeniyetin sembolü olarak görür:

"Ulu mâbed! Seni ancak bu sabah anlıyorum;
Ben de bir vârisin olmakla bugün mağrurum" (Beyatlı, 1974: 11)

Bir başka kültür şairi de Asaf Halet Çelebi'dir. Asaf Hâlet Çelebi'nin şiirlerinde başta İslâm medeniyeti ve Budizm'in etkisinin yanında "dinler tarihi, Bâbil, Asur, Mısır, Çin ve Yunan medeniyetleri" gibi geniş bir dünya kültür mirasının izleri de görülmektedir. *İbrâhîm* şiiri, Hz. İbrâhîm kıssası etrafında şekillenen ve tasavvufî duyarlılığın anlatıldığı bir şiirdir. Şiirde sadece Hz. İbrâhîm'e telmihte bulunulmamış, ayrıca Bâbil medeniyetine ve Bâbil hükümdarı II. Nebukadnezar'a (Buhtunnasr) telmih yapılmıştır (Bakiç, 2014):

"asma bahçelerinde dolaşan güzelleri
buhtunnasır put yaptı
ben ki zamansız bahçeleri kucakladım
güzeller bende kaldı
ibrâhîm
gönlümü put sanıp da kıran kim" (Çelebi, 2020: 16)

Hilmi Yavuz, Osmanlı tarihinin sembol olaylarını şiirinde yer vermiştir. *Bedreddin Üzerine*

Şiirler isimli şiir kitabında Şeyh Bedrettin'in ve onun yaşadığı devirde Osmanlı devlet yönetiminde söz sahibi olan şahsiyetlerin isimlerini sıkça zikreder. Şeyh Bedrettin'in yaşadığı Fetret Devri'nin padişahı Birinci Mehmed'e ithafen yazılan *birinci mehmed* şiirinde, Birinci Mehmed'in Şeyh Bedrettin'i öldürtmesi sebebiyle yaşadığı pişmanlık aktarılmıştır (Demir, 2003: 175-176):

"bedreddin yaşıyor mu hala?

ben ki yazmalara ve bala
hükmedendim; ihaneti gül diye
resmedendim; denizin gönderine ölümü
çektirendim ben, lala" (Yavuz, 2007: 60)

4.2. Divan ve Halk Edebiyatı

Türk kültür şiirinin başat isimlerinden olan Yahya Kemal, Divan ve Halk edebiyatı birikiminde bolca faydalanmıştır. Şiirlerinde aruz ölçüsünü tercih etmesi bu temayülün bir göstergesidir. Türk neoklasik anlayışının temsilcilerinden Yahya Kemal, özellikle *Eski Şiirin Rüzgârıyla* adlı eserinde divan şiiri geleneğinden hem biçim hem de muhteva olarak çokça yararlanır. Yahya Kemal, divan şiiri geleneğini şiirlerinde doğrudan alıp kullanmaz, onu dönüştürüp yeni bir şiir ortaya koyar.

Yahya Kemal'in şiirde geleneği dönüştürmesiyle ilgili şu örnek dikkat çekicidir. Klasik şiirde sevgili ağlamaz; âşık ağlar. Halbuki Yahya Kemal'in *Şerefâbâd* adlı şiirinin aşağıdaki beytinde Kasr-ı Şerefâbâd'a gelen sevgili orada geçirdiği güzel günleri hatırladıkça ağlar (Aydemir, 2009: 19):

"O şûh ağlar bugün Kasr-ı Şeref-âbâda geldikçe
O nûşânûş demler hâtır-ı nâşâda geldikçe" (Beyatlı, 1962: 29)

İlk şiirleri gazel tarzında olan ve geniş bir klâsik edebiyat bilgisine sahip olan Asaf Hâlet, bu birikimini yazdığı şiirlerde de kullanır. Aruz ölçüsüyle yazılan *Şermi* adlı şiir, divan şiirinde sık sık telmihte bulunan ve önemli bir mesnevî konusu olan *Leylâ vü Mecnûn* hikâyesine telmihle başlar (Bakınç, 2014: 88):

"Ey sevgili leylâ! İkimiz dizdize kalsak,
Koylarda karanlık geceler bizbize kalsak" (Çelebi,2020: 125)

Asaf Hâlet Çelebi'nin şiirlerini besleyen önemli kaynaklardan biri de halk kültürü ve folklordur. Asaf Hâlet, şiirlerinde masal motiflerini sıklıkla işleyen, masallara telmihte bulunan, ele aldığı temalara masalsı bir atmosfer kazandıran bir şairdir. O, çocukluğunda dinlediği masal ve

tekerlemeleri yeniden yorumlayarak şiirine yansıtır. Şiirine ilham veren masallar yalnız Türk masalları olmayıp Hint, İran ve Fransız masalları da onun şiirine kaynaklık eder (Ulutaş, 2009). *Kahkaha* adlı şiirinde geçen “çengi dilârâ” bir masal kahramanıdır (Çelebi, 2020: 140):

"billûr sarayında çengi dilârâ
bahçede bin kaplumbağa
ve inci ile donanmış fil" (Çelebi,2020: 17)

Hilmi Yavuz, poetikasında sıkça tekrarladığı kaynaklardan biri de divan şiirine ait unsurlardır. Yavuz, şiirlerinde Mevlana, Fuzulî, Bakî, Naili, Nabî, Esrar Dede, Niyazi-i Mısri ve Şeyh Galib gibi önemli divan şairlerine gönderme yapar (Tonga, 2010). Eserlerinde tasavvufi kavramlara önemli oranda yer veren Yavuz, Şeyh Galib'e ayrı bir önem verir. Yavuz'un *Kalp Kalesi* şiirinde Şeyh Galib'in ünlü mesnevisi *Hüsn ü Aşk'a* yapılan gönderme açıkça görülmektedir:

"kalp kalesi! ben sana
sürgün, sen bana hüzün
dayanır mı hüsn ü aşk bu
kırgındır yollar döndükçe
burçları bengisuyunda Aşk'ın
ve kimbilir hangi soyunda güzün (Yavuz, 2007: 131)

Hilmi Yavuz, şiirlerinde sadece Divan şiirinden değil, Halk edebiyatından da yararlanır. *Dede Korkut Hikayeleri*'nden Pir Sultan Abdal'a ve halk türkülerine uzanan esinlenmeleri içinde Yunus Emre çoğunluktadır. *Bedreddin Üzerine Şiirler* bölümünde yer alan "Dörtlükler 3" şiirinde Yunus Emre'nin tasavvufi içerikteki ünlü; "ete kemiğe büründüm Yunus diye göründüm" dizesinden alıntı yapılır (Yiğitbaş, 2006: 237):

"ete kemiğe büründün artık
gergedandan daha kalın ve lifli
avcılar gazelde ölüm redifli
ve ormanda gül denilen duyarlık" (Yavuz, 2007: 81)

4.3. Din ve Tasavvuf

Osmanlı medeniyetinin temeli, din tasavvuru üzerine bina edilmiştir. Bu din de İslam dinidir. Dini bir yaşantısı olmasa da Yahya Kemal, çocukluğundan itibaren tasavvufa ilgi göstermiştir. O, inanç ile milli kültür arasında bir bağ kurmuş ve bu geçişin de tasavvuf yoluyla olduğunu savunmuştur.

Eserlerinde ve düşüncelerinde tasavvufa önemli bir yer ayırdığı saptanmıştır. Bu anlamda Yahya Kemal, birçok şairi etkilemiştir. Bunlardan biri de Necip Fazıl'dır. Kısakürek, şiirlerinde din ve tasavvufa ait unsurlara geniş yer verir: "Necip Fazıl, şairin amacının Allah'a ve Hz. Peygamber'e yakınlaşmak ve bağlanmak olması gerektiğini söyler." (Karabulut, 2020: 37). Yahya Kemal, şahsi tasavvufi anlayışında önce Melamiliği sonra da rindce bir yaşam sürmeyi seçmiş ve bunu şiirlerine de yansıtmıştır. Ona göre sanatkar ruhlu pek çok mutasavvıfa ilham kaynağı olan ilk dönem "Melâmet" ve dolayısıyla tasavvuf anlayışı söndüğü için artık gerçek anlamda sûfi yetişmez olmuştur (Özden, 2015):

"Tecellîgâh iken binlerce rinde,

Melâmet söndü Şark'ın her yerinde" (Beyatlı, 1962: 126)

Bilindiği gibi İran Horasan'ında ortaya çıkan Melamîlik, kendi iç dünyası üzerine yoğunlaşan tasavvufi bir akımdır. Dini derin ve içten yaşama arzuları vardır.

Din ve mistisizm, Asaf Hâlet Çelebi'nin ilgi alanları ve kaynakları arasında çok önemli bir yere sahiptir. Bozyer'e göre şairin İslam tasavvufu ve Mevlevîlik ile başladığı mistisizm yolculuğu, Budizm'e kadar uzanmış, zaman zaman benlik arayışı olarak şiirlerinde ortaya çıkmış, peygamberlere ve mistik şahsiyetlere yaptığı göndermelerle sanat anlayışını kuşatan bir yapıya dönüşmüştür. Şair, *Cüneyd* adlı şiirinde sufiliğin en önemli temsilcilerinden biri olan Cüneyd-i Bağdâdî'nin "Cübbemin altında Allah'tan başkası yoktur." (Bozyer, 2014: 76) sözüne gönderme yapar:

"kendi cübbesi altında

cüneyd yok oldu." (Çelebi,2020: 12)

Asaf Hâlet Çelebi, tasavvuf dışında Hristiyanlık dinine ve Budizm'e ait kültürel unsurları da şiirinde başarılı bir şekilde kullanmıştır. Kilise şiirinde kiliselerde okunan ilahilerin atmosferini terennüm eder: "evlôim ni i vasilîya tu patrôs/bütün resimler bizi gözetliyor/tahtalardan". Şiirde bolca latince ifadeler kullanılır. Şairin iç huzursuzluklarından kurtulmak için bazen tasavvufa bazen de Budizm'e başvurduğunu; ancak bundan sadece kültürel boyutta yararlanabildiğini görürüz. Şiirlerinde kullandığı farklı uygarlıkların dinî metinlerine ait söz öbeklerini, hem şiire ahenk katmak hem de içeriğe uygun bir atmosfer yaratmak amacıyla kullanmıştır (Aydemir, 2014: 238). *Sidharta* şiiri, başlığını Budizm'in kurucusu Sidharta Buddha'dan alır:

"sidharta buddha

ben bir meyvayım

ağacım âlem

ne ağaç

ne meyva

ben bir denizde eriyorum
om mani padme hum (3 kere)" (Çelebi,2020: 58)

Hilmi Yavuz, şiirlerinde dinî-tasavvufi unsurları şiirle bütünleştirerek yeni bir şiir üretir. "Onun şiirlerinin en önemli taraflarından biri ise İslam mistisizmi, özellikle de tasavvuftan faydalanarak kendine özgü bir sözcük lügati oluşturmıştır." (Karabulut, 2015: 48). Dinî-tasavvufi şiirden faydalanan diğer şairlerden farkı, bu geleneklerin arka planına, zihniyet haritasına nüfuz edebilmesidir. Bu anlayışının kökeni de öğretmeni Behçet Necatigil'dir. Yavuz, *Hurûfî Sonnet* başlıklı şiirinde büyük mutasavvıflardan Hallac-ı Mansur ve Nesimî'nin trajik hayatlarına atıf yapar. Nesimî'nin derisinin yüzülerek öldürülmesi "*tenim dağıldı benim*" ifadesinde yerini bulur (Altunyay, 2003):

"nesimî ve mansûr'la benim dağıldı benim;
kendi yasımı tuttum, ölüydüm, aşk şehidi..." (Yavuz, 2007: 246).

Görüldüğü gibi Hilmi Yavuz, İslam ve Osmanlı tarihinde gerek iktidar mücadelesi gerekse mezhepsel anlayışlardan dolayı yaşanan trajik olayları şiiri aracılığıyla gündeme taşır. Bu çerçevede şiir, kültürel şiir ve siyasal şiir arasında gidip gelmektedir.

4.4. Mitoloji

Bu başlık adı altında Yahya Kemal, Asaf Halet Çelebi ve Hilmi Yavuz'un şiirleri taşıdıkları mitolojik unsurlar açısından irdelenecektir. Yahya Kemal'in poetikası bu bağlamda önem arz etmektedir. Yahya Kemal'in şiirlerindeki Yunan mitolojisinin izleri dokuz yıl boyunca kaldığı Paris'te kazandığı yeni bir bakış açısının ürünüdür. Zira kendisi Türkiye'ye dönünce Yakup Kadri ile birlikte Nev-Yunanîlik hareketi başlatmış, beyaz lisanın kullanılması ve Akdeniz havzasının kaynak olarak alınmasına yönelik görüşler öne sürmüş fakat bu hareket kısa bir müddet sonra son bulmuştur. "Biblos Kadınları", "Bergama Heykeltıraşları" ve "Sicilya Kızları" başlıklı şiirlerinde Yunan mitolojisinin etkisi görülmektedir. "Bergama Heykeltıraşları" şiirinde Antik Yunan, klasik Türk edebiyatında bir sentez hâline gelmiştir (Güldürmez, 2016):

"Pek taze penbe tenlere benzer bu taşları
Yontarken eski Bergama heykeltıraşları

İlhâm eden vücûdun edâsıyla mest imiş;
Heykeltraş demek o zaman putperest imiş." (Beyatlı, 1974: 156)

Asaf Halet Çelebi'nin poetikasında da mitolojik unsurlar önemli yer tutar. Masal bu unsurun başını çekmektedir. Şiirlerinin çoğunda masalsı bir atmosfer bulunan Âsaf Hâlet Çelebi, mitolojiden özellikle Doğu mitolojisinden yararlanmışır. Şairin *Mısır Kadîm* şiirinde Antik Mısır'a ait tanrı ve tanrıça isimlerinden bazılarını görürüz:

"zaman unutulunca mısır kadîm yaşanabiliyor
kendimi unutunca seni yaşıyorum
yaşamak
bu ânı yaşamaktır

ammon râ' hotep
veya tafnit
kim olduğumu bilmek istemiyorum
yalnız etrafında nefes almalıyım" (Çelebi,2020: 18)

Hilmi Yavuz, şiirlerinde çoğunlukla antik Yunan mitolojisinden yararlanmışır. Bir yönüyle Batı medeniyetini temsil eden bu mitolojiyi, tasavvufun karşısında konumlandırmıştır. Şiirlerinde Batı'yı mitoloji, Doğu'yu ise tasavvuf temsil eder. Yavuz, evliya kerametlerini, menkıbeleri veya tasavvuf motifli olayları bazı yönleriyle İslamiyet sonrası Türk mitosları biçiminde algılamış ve şiirine dahil etmiştir. Yavuz, Doğu medeniyetine ait unsurları şiirine taşıırken tasavvufla yetinmemiş; mitolojik yönü olan Anka'ya, efsanevî *Binbir Gece Masalları*'na da şiirlerinde yer vermiştir. Yavuz'un *Perseus* adlı şiiri, ismini Yunan mitolojisine ait bir kahramandan alır. Zeus ile Danae'nin oğlu olan Perseus'un bir efsanesi vardır. Bu efsanenin içinde yer aldığı için şiirde geçen diğer bir mitolojik kahraman "Andromeda"dır (Yiğitbaş, 2006):

"gel, uçan yalnızlığımla beni kurtar
kurtar beni bu söylenden,
güzel andromeda!.." (Yavuz, 2007: 221).

SONUÇ

"Kültür şiiri" bütün milletlerin şiir poetikaları için geçerli olan bir kavramdır. Kültür şiiri, karşıtı olan hissi ve coşumcu şiirden daha derinlikli bir yapıya sahiptir. Şairin kullandığı öğeler, dilsel, kültürel ve geleneksel bir birikimin sonucudur. Bilgi kaynaklıdır. Dil, kültür, gelenek ve şiir arasında doğrudan bir etkileşim olduğu bilinen bir gerçektir. Kültürün zenginliği ve çeşitliliği dilin imkânlarını genişletir. Malzemesi dil olan şairin zengin kültürel birikimden yararlanması da şiirini zenginleştirecektir. Şiir, içinde olduğu kültürü çağın ve şairin bakış açısından sunuyorsa değerlidir. Her ne kadar başlangıçta Batılılaşma hareketi nedeniyle şairler geleneksel birikimden

uzaklaşsa da Cumhuriyet Dönemi'yle birlikte kimi şairler yeniden bu zengin kültürel birikimden yararlanmışlardır.

Mehmet Kaplan'ın "kültür şiiri" tanımlaması ve tasnifinden yola çıkarak Yahya Kemal Beyatlı, Asaf Hâlet Çelebi ve Hilmi Yavuz'un çoğu şiirini kültür şiiri olarak değerlendirebilir. Bu üç şairin derinlikli olarak kültürel öğeleri başarı ile kullandıkları gözlemlenmiştir. Adı geçen şairlerin şiirlerine bakıldığında bu şairlerin klasik edebiyat, halk edebiyatı ve kültürü, Osmanlı tarihi ve medeniyeti, dinler tarihi, tasavvuf, felsefe, mitoloji, musiki gibi zengin, yerel ve evrensel kültürel birikimden yararlandıklarını, bunu salt bir malzeme olarak kullanmayıp şiirlerinde dönüştürerek yeniden ürettikleri saptanmıştır. "Kültür şiiri"nin "ihlas şiiri"nden asıl ayırt ediciliği burada ortaya çıkıyor. Aksi halde şiirde kültürü sadece bir malzeme olarak kullanmak ve bunu şiirin özgün dünyasıyla kaynaştırmamak şairi "kültür şairi" yapmaz sadece kültür konusunda bilgili bir şair yapar.

Kültür şiiri yazabilmek için şairin sağlam bir kültür ve bilgi birikiminin olmasının yanında geleneği çağının perspektifiyle sentezleyebilmeyi becerisi de gereklidir. Burada kültür şiirini okuyan okura da sorumluluk düşmekte, okurun şiiri anlamlandırabilmesi ve şiirden tat alabilmesi için de asgari seviyede konuyla ilgili kültür ve bilgiye vakıf olması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

407

Altunyay, K. (2003). "Hilmi Yavuz'un Şiirlerine Dinî-Tasavvufî Edebiyat ve Geleneksel Edebiyat Açısından Bir Bakış", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kütahya.

Aydemir, Y. (2009). Yahya Kemal: Geleneği geliştiren, dönüştüren şair. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 3, 1-28.

Aydemir, M. (2014). Asaf Hâlet Çelebi'nin Şiirinde Geleneğin İzleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 3(1), 218-239.

Bakınç, B. (2014). *Asaf Hâlet Çelebi'nin Şiirlerinin Kaynakları*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.

Beyatlı, Y. K. (1962). *Eski Şiirin Rüzgârıyla*. İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Neşriyatı.

Beyatlı, Y. K. (1974). *Kendi Gök Kubbemiz*. İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Neşriyatı.

Bingöl, Ulaş (2019). *Modernizmden Postmodernizme Eleştiri Terimleri Sözlüğü I. Cilt*. İstanbul: Akademik Kitaplar.

Bozyer, H. (2014). *Âsaf Hâlet Çelebi'nin Sanat Anlayışını Besleyen Kaynaklar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.

Çetin, N. (2009). “Çağdaş Türk Şiirinde Gelenekten Yararlanma Meselesine Kavramsal Bir Çerçeve Denemesi”, *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, 1, 10-32.

Çelebi, A. H. (2020). *Bütün Şiirleri, (hzl.Selahattin Özpallabıyıklar)*. İstanbul: Everest Yayınları.

Demir, A (2003). *Hilmi Yavuz'un Şiir Dünyası*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Elazığ.

Eliot, T. S. (1983). *Edebiyat Üzerine Düşünceler (Çev: Sevim Kantarcıoğlu)*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları

Enginün, İnci (2005). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Güldürmez, S. (2016). “Yahya Kemal'in Şiirinde Yunan Mitolojisinin İzleri ve Bir "Yol Düşüncesi" Etrafında Memlekete Dönüşünün Sesleri”. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (30), 673-680.

Huyugüzel, Ö. F. (2019). *Eleştiri Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Kaplan, M. (1978). *Edebiyatımızın İçinden*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Karabulut, Mustafa (2015). Hilmi Yavuz'un “Ten Sonnet”si Üzerine Bir Tahlil Denemesi. *Littera Turca - Journal of Turkish Language and Literature*, Volume:1, Issue: 1, 2015, 47-54.

Karabulut, M. (2020). Necip Fazıl Kısakürek'in Şiirlerinde “Hz. Muhammed” (S.A.V.) Algısı, *International of Turkish Academic Studies (TURAS) – Cilt: 1, Sayı: 1*, 34-43.

Karabulut, M.-Sulu, H. (2020). “Hilmi Yavuz'un “Lânet Şiirleri” Kitabında Metinlerarasılık”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30 (2), 93-107.

Karabulut, M. (2025). Yahya Kemal Beyatlı'nın Eserlerinde Anne Algısı. (Editör: Prof. Dr. Hüseyin Doğramacıoğlu), İstanbul: Ihlamur Akademi İdeal Yayıncılık.

Kılıç, M. (2013). *Yahya Kemal Beyatlı'da Kültür ve Din İlişkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Isparta.

Nas, Halef (2006). *Modern Türk Şiirinde Geleneğin İzleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Şanlıurfa.

Özden, H. Ö. (2015). “Yahya Kemal ve Tasavvuf”. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 97-123.

TDK (2005). *Türkçe Sözlük (7.Baskı)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Tonga, N. (2010). "Rengârenk Bir Gökkuşığı: Hilmi Yavuz'un Şiirlerinde Metinlerarası İlişkiler". Bülent Ayanoglu (Ed.), *Hilmi Yavuz Akademik Sempozyumu Bildirileri* (s. 203-222) içinde. Mardin: Mardin Artuklu Üniversitesi Yayınları.

Ulutaş, N. (2009). "Asaf Hâlet Çelebi'nin Şiirlerinde Çocuk, Masal ve Tekerleme". *Turkish Studies*, 4(1), 1103-1133.

Yavuz, H. (1987). *Kültür Üzerine*. İstanbul: Bağlam Yayınları.

Yavuz, H. (1998). *Okuma Notları*. İstanbul: Boyut Yayıncılık.

Yavuz, H. (2007). *Büyü'sün, Yaz! (Toplu Şiirler 1969-2005)*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Yiğitbaş, M. (2006). *Hilmi Yavuz'un Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Erzurum.

İnternet Adresi:

<https://www.dictionnaire-academie.fr/article>